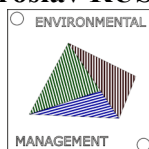

AKTIVITY ZAMERANÉ NA PRESADZOVANIE POLITIKY OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Miroslav RUSKO

Ochrana životného prostredia a inovácie pomáhajú vytvárať nové príležitosti pre podnikanie a zamestnanosť, ktoré stimulujú ďalšie investície. Základom environmentálnej politiky je rast, ktorý zabezpečuje, aby hospodársky rast bol trvalo udržateľný z hľadiska životného prostredia.

Aj keď európske politiky v oblasti životného prostredia a klímy prispeli k zlepšeniu životného prostredia v posledných desaťročiach, Európa nedosahuje dostatočný pokrok a perspektíva životného prostredia v nadchádzajúcom desaťročí nie je pozitívna, ako sa uvádza v správe Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2020 (SOER 2020). Správa SOER 2020 je najkomplexnejším environmentálnym hodnotením, aké kedy Európa vykonala. Poskytuje jasný prehľad o tom, kde Európa stojí pri plnení politických cieľov do rokov 2020 a 2030, ako aj v dlhodobom horizonte cieľov do roku 2050, a o ambíciách prechodu k udržateľnej nízkouhlíkovej budúcnosti. V správe SOER sa uvádza, že za posledné dve desaťročia dosiahla Európa významný pokrok z hľadiska zmierňovania zmeny klímy a znižovania emisií skleníkových plynov. Náznaky pokroku sú viditeľné aj v iných oblastiach, napríklad v boji proti znečisťovaniu ovzdušia a vody a v zavádzaní nových politík na riešenie problému plastového odpadu a na posilnenie adaptácie na zmenu klímy, ako aj obehového hospodárstva a biohospodárstva. Iniciatíva EÚ v oblasti udržateľného financovania je okrem toho prvou svojho druhu, pokiaľ ide o úlohu finančného sektora pri podnecovaní potrebného prechodu k udržateľnej budúcnosti. Plnenie európskych cieľov si bude vyžadovať lepšiu realizáciu a lepšiu koordináciu súčasných politík. Bude tiež potrebné prijať ďalšie politické opatrenia na dosiahnutie zásadnej zmeny v kľúčových systémoch výroby a spotreby, ktoré sú základom nášho moderného životného štýlu, zahŕňajúcich napríklad potraviny, energetiku a mobilitu, ktoré majú významný vplyv na životné prostredie.

Významné aktivity sa v súčasnosti zameriavajú na problematiku pôdy. Bez zdravej zeme a pôdy nedokážeme žiť. Pestujeme na nej väčšinu našich potravín a staviame na nej svoje domovy. Pre všetky druhy – zvieratá a rastliny žijúce na súši alebo vo vode – je zem nevyhnutná. Pôda – jedna zo základných zložiek zeme – je veľmi zložitým a často podceňovaným prvkom prekypujúcim životom. Spôsob, akým v súčasnosti využívame zem a pôdu v Európe a vo svete, žiaľ, nie je udržateľný. Táto skutočnosť výrazne ovplyvňuje život na zemi.

Ochrana životného prostredia sa dynamicky vyvíja a stáva sa rozhodujúcou súčasťou života spoločnosti. Rýchlo rastúca ľudská populácia zvyšuje svoju materiálnu a energetickú spotrebu a hrozí prekročením únosnej kapacity planéty. Opatrenia zamerané na riešenie zmeny klímy a znižovanie emisií skleníkových plynov sú v súčasnosti často diskutovanou témou. Globálny charakter zmeny klímy znamená, že spolupráca a opatrenia na medzinárodnej úrovni sú dôležité. Boli prijaté významné dokumenty, t.j. Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (UNFCCC), ako aj Kjótsky protokol a najnovšie parížska dohoda o zmene klímy. V prvom balíku opatrení EÚ v oblasti energetiky a klímy sa stanovili tri kľúčové ciele na obdobie do roku 2020 zníženie emisií skleníkových plynov o 20 %, zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov o 20 % a zvýšenie energetickej efektívnosti o 20 %. Sú známe aj ako „ciele 20-20-20“.

Globálne environmentálne problémy majú stále zhoršujúci sa trend, napríklad ubúdajú prirodzené lesy mierneho pásma, subtropov a trópov, ubúda poľnohospodárskej pôdy následkom jej degradácie, stúpa znečistenie morí, ničia sa citlivé morské ekosystémy, nenávratne miznú rastlinné a živočíšne druhy. Medzi významné prvky politiky ochrany životného prostredia a udržateľného

rozvoja, uplatňované na konci minulého storočia a v súčasnosti, patria tendencie presadzovať stratégie udržateľných prístupov. V súlade s týmto prístupom sa postupne uplatňujú snahy o prechod od riešenia problémov životného prostredia následne po ich vzniku k riešeniam technicky preventívnym a udržateľným v celom životnom cykle technológie a výroby. Postupne sa mení správanie producentov a spotrebiteľov a rastúcou mierou sa uplatňujú zásady preventívnosti, princíp dobrovoľnosti a účasť verejnosti na riešení problémov ochrany životného prostredia. Realizujú sa systémy riadenia životného prostredia priemyselných a výrobných činností, zvýšená pozornosť sa venuje vplyvu samotných výrobkov (ako produktov spotreby, polotovarov a materiálov) na životné prostredie.

V poslednom období v oblasti presadzovania politiky životného prostredia došlo k významnému rozšíreniu uplatňovania spektra dobrovoľných prístupov v oblasti ochrany životného prostredia. Prejavujú sa tendencie zvyšovania diverzity nástrojov, založených v nemalej miere na dobrovoľných aktivitách výrobcov a rastúcom uvedomení všetkých zainteresovaných v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia. Viaceré postupy sú postupne štandardizované. Súčasne s ich praktickým rozširovaním začal prebiehať ich výskum, zameraný nielen na skúmanie teoretických aspektov, ale aj zovšeobecňovanie praktických skúseností získaných z jednotlivých štúdií.

Ochrana životného prostredia predstavuje činnosti, ktorými sa predchádza znečisťovaniu alebo poškodzovaniu životného prostredia alebo sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie obmedzuje a odstraňuje. Zahŕňa ochranu jeho jednotlivých zložiek alebo konkrétnych ekosystémov a ich vzájomných väzieb, ale aj ochranu životného prostredia ako celku. Ochrana životného prostredia a smerovanie k takému rozvoju spoločnosti, ktorý umožní ekonomický rozvoj, zvyšovanie životnej úrovne a zároveň zachová prírodu a zdroje pre ďalšie generácie, si vyžaduje poznanie súčasného stavu. Poznanie príčin, ktoré spôsobujú problémy v životnom prostredí a možnosti, ako tomu zabrániť, respektíve ako sanovať záťaž v životnom prostredí, môžu prispieť k zmene prístupu nielen v oblasti výroby, ale aj spotreby. Výsledkom takéhoto poznania by mal byť kvalitatívne prijateľnejší prístup pri čerpaní zdrojov, vo výrobe a spotrebe, ktorý by ale nevznikol na základe príkazov či zákazov, ale na základe prirodzeného ľudského poznania. Obehové hospodárstvo je ekonomický model uprednostňujúci opätovné využívanie a recyklovanie vecí. Prináša mnohé výhody pre životné prostredie, hospodársky rast a pre obyvateľov. Obehové hospodárstvo je model produkcie a spotreby, v rámci ktorého sa veci bezhlavo nevyhadzujú, ale sa zdieľajú, požičiavajú, opätovne využívajú, opravujú a recyklujú dovtedy pokiaľ sa to dá. Týmto spôsobom sa zvyšuje životnosť produktov a znižuje odpad. Ak nejaký výrobok dosiahne koniec svojej životnosti, materiály, z ktorých bol vyrobený, sa použijú na výrobu nových. Niektoré môžu byť používané znovu a znovu, čím sa vytvárajú ďalšie hodnoty. V porovnaní s tradičným - tzv. lineárnym - hospodárstvom, kde funguje schéma „vezmi-urob-spotrebuje-odhodi“, obehová ekonomika sa opiera o veľké množstvo lacných a ľahko dostupných materiálov a energie. Súčasťou tohoto modelu sú aj opatrenia proti plánovanému opotrebovaniu. Postupný prechod na obehové hospodárstvo by mohol časom priniesť výhody ako menší nápor na životné prostredie, zvýšenie bezpečnosti dodávania surovín, zvýšenie konkurencieschopnosti, inováciu, rast a vytvorenie nových pracovných príležitostí.

Predpokladaný rozvoj spoločnosti a s ním súvisiaci aj nárast množstva bezpečnostných hrozieb proti významným záujmom spoločnosti ako celku, ale aj štátnych aj neštátnych inštitúcií, firiem i občanov, kladie neustále zvyšujúce sa nároky na úroveň bezpečnostných štandardov a zároveň tento vysoký štandard neustále ohrozuje.

Cieľom medzinárodnej vedeckej konferencie "Manažérstvo životného prostredia 2019" bolo poskytnúť vhodnú platformu pre informovanie odbornej a vedeckej verejnosti, zástupcov samosprávy a štátnej správy, výmenu skúseností a prezentácie nových výsledkov v problematike manažérstva životného prostredia.

Miroslav RUSKO

Slovenská technická univerzita v Bratislave, Slovenská republika